

פרשת מטות/הרב יונתן זקס

“פרשת השבוע פותחת בדיני נדרים ושבועות. מה מקומם של אלה כאן, לקראת סוף ספר במדבר, כשבני ישראל עומדים על סף סיום מסעם אל הארץ המובטחת?
נדרים ושבועות הם חובות שנוצרו במילים. אלו הן התחייבויות לעשות משהו או להימנע מלעשות משהו. השבועה והנדר מחייבים, קושרים, אוסרים אליהם את האדם. זו עיקר משמעותה של המילה איסור.
לשבועות ולנדרים יש קדושה, ואם רוצים לבטלם יש לפעול על פי הוראות וכללים. אדם אינו יכול לבטל אותם בעצמו. יחסה של היהדות להתחייבות בדיבור רציני כל כך, עד שאחד מנוהלי התרת הנדרים, “כל נדרי”, נקבע למועד הקדוש ביותר בשנה, כניסת יום הכיפורים.
בני ישראל מתקרבים לארץ. הם עומדים לבנות חברה מטיפוס חדש וחסר תקדים. חברה חופשית המיוסדת על ברית בין העם לאלוקיו. שלטון החוק יישמר בחברה כזו לא בכוח הזרוע אלא בכוח נאמנותם של אנשים להתחייבויות המוסריות שלהם. בחברה כזו, חברת ברית, המילים הן קדושות [...].
הקדוש ברוך הוא השתמש במילים כדי לברוא את העולם הטבעי ואילו אנחנו משתמשים במילים כדי לברוא עולם חברתי. התורה אומרת לנו שהמילים בוראות משום שהמילים הן קדושות; כלומר, מפני שהן מחייבות. כשמילים מחייבות, הן יוצרות אמון [...].
אם האמון נשבר, היחסים החברתיים מתמוטטים, ואז החברה נעשית תלויה לגמרי ברשויות אכיפת החוק או באמצעים כוחניים אחרים. כאשר השימוש בכוח שכוח, החברה אינה חופשית עוד.
הנה לנו הטעם למיקומה של פרשיית הנדרים והשבועות בסוף ספר במדבר: בני ישראל העומדים על סף ארץ הקודש, על סף המקום שבו יבנו חברה חופשית, צריכים תזכורת לקדושתם של הנדרים והשבועות.
הפיתוי להפר את מוצא פינו הוא לפעמים אדיר. לכן כה חשובה היא האמונה באלוקים - אלוקים היודע כל מה שאנחנו חושבים, אומרים ועושים, ורואה בנו אחראים לקיום התחייבויותינו.
חברה חופשית תלויה באמון. אמון תלוי במילוי התחייבויות. בדרך זו הולכים בני אדם בדרכי ה', שהשתמש בשפה כדי לחולל מציאות. מילים יוצרות מחויבות מוסרית, ומחויבות מוסרית, הנשמרת מתוך אחריות ואמונים, יוצרת אפשרות לחברה חופשית. עשו אפוא תמיד את אשר הצהרתם שתעשו. אם לא נשמור את מוצא פינו, סופנו שנאבד את החופש שלנו.”

לדיון:

לפי הרב זקס, איך היהדות רואה את היכולת להתחייב בדיבור?

מה בכוחן של המילים ליצור?

מדוע המילים כל כך חשובות?